

VARFÖR ETT KVINNOHISTORISKT MUSEUM?

Verksamhetsidé och uppdrag för Kvinnohistoriskt museum

Umeå kommunfullmäktige beslöt i november 2010 att inrätta ett kvinnohistoriskt museum, Sveriges allra första i sitt slag. Kvinnohistoriskt museum i Umeå har som uppdrag att med ett historiskt perspektiv, fokusera på könsrelationer ur ett maktperspektiv och på föreställningar kring kön och identitet samt verka för jämställdhet och samhällsförändring.

Museet har inte, och kommer inte att ha egna samlingar. Utställningslokalerna har istället byggts för att säkerhets- och klimatomständigt uppfylla mycket höga museikrav, för att möjliggöra föremålsån från andra museer världen över.

Arbetsätt och val av perspektiv

Historia är makt. Alla beskrivningar av det förflutna – det vi kallar historia – färgas av den tid och det sammanhang som de skapas i. Det är alltid någon som väljer ut vad som är viktigt att minnas, att samla in, att spara på inför framtiden. Därför kan ingen historiebeteckning vara neutral, sann och objektiv.

*Historien är inte en produkt av det förflutna;
den är en produkt av samtidens önsknings och behov.
Samhällsteoretikern Immanuel Wallerstein*

Kvinnor som grupp – hälften av Sveriges nutida och historiska befolkning – jämfört med män som grupp, är svagt representerade i traditionell historieskrivning. Ofta, där vi söker efter kvinnor i historien finns bara hålrum, glapp, vita fläckar och en ekande tystnad. Tystnaden har i huvudsak två skäl. Ett är att kvinnor, i de flesta tider och på de flesta platser, har varit utestängda från de samhällsarenor som funnits för män. Därför har kvinnor gjort färre viktiga uppfinningar, färre djärva upptäcktsresor, målat färre tavlor, byggt färre hus och skrivit färre böcker. Ett annat skäl är att historia i århundraden har skrivits av män, och att kvinnor därför getts mindre betydelse för historien.

Vissa historiker har kallat traditionell historia för "manlig släktforskning". En kronologisk berättelse om krig och politik, ekonomi och idéer, som liksom en stig, formats av berättelser en lång rad mäns gärningar; kungar och härskare, stormän, fabriker och industrimän, konstruktörer och mecenater, tänkare och uppfinnare, hjältar, plikt, ära och mannamod. Visst finns det enstaka kvinnor i traditionell historieskrivning. Men den stora majoriteten av olika kvinnors kunskaper, färdigheter, intressen, aktiviteter och minnen har värderats som oviktiga, mindre intressanta, mindre värda att dokumentera och spara på – och har aktivt valts bort.

*Vi brukar få lära oss att dagens samhälle har formats av det förflutna.
Det skulle vara riktigare att säga att dagens samhälle formas
av hur vi tror att det förflutna såg ut.
Alltså av det vi kallar för historieskrivning.*

Annasara Hammar, historiker Umeå universitet

Museer och historia hör ihop. I Sverige har museer i modern mening funnits i ca 150 år och har, åtminstone under de första hundra åren, i huvudsak bemannats av män, i synnerhet i beslutande positioner. I enlighet med rådande historiesyn har museichefer, antikvarier, intendent, fakta- och föremålsexperter valt vad som insamlats, dokumenterats och ställts ut med utgångspunkt i en manlig norm.

Historia ger upplevelser av identitet och ursprung; vilka vi är, var vi kommer ifrån. Museer, kulturarv och historia kan användas för att både skapa och upprätthålla idéer.

Exempelvis kan fysiska och mentala gränser dras mellan olika människor och grupper, så att vissa utestängs ur gemenskaper. Eller så kan historia, genom att bekräfta könsroller, könsidentiteter och könsuttryck, motverka den ojämställdhet i samhället som annat samhällspolitiskt arbete läggs på att minska eller eliminera. Omvänt kan föreställningar om historia och kulturarv vara redskap att verka för en demokratisk samhällsutveckling i linje med de humanistiska värden som samhället vilar på.

Kvinnohistoriskt museum bryter tystnad

Kvinnohistoriskt museum ska bryta tystnaden som vävts kring kvinnor i historien och på olika sätt utmana, komplettera och bjuda motstånd mot gamla idéer om museer och historia. I synnerhet mot traditionell historieskrivning, genom att berätta om det förflutna på ett sätt som ger plats för andra röster än de som hittills hörts mest.

Med utgångspunkt i demokratiska och humanistiska ideal, och med historiska och normkritiska perspektiv ska museet:

- verka i dimensionerna historia, nutid och framtid
- arbeta normkritiskt med fokus på att undersöka och utmana föreställningar om kvinnligt och manligt
- synliggöra den manliga normen och det manliga tolkningsföreträdet i historieproduktion
- belysa olika kvinnors aktiviteter, skilda kunskaper, erfarenheter och plats i världen
- erbjuda människor redskap för att identifiera och förstå de normer, maktordningar och strukturer som begränsar förutsättningar, möjligheter och val på livets alla områden, oavsett kön
- peka på att förändring är möjlig och uppmuntra till handling

Kön och makt - ett av vår tids största demokratiska problem

Kvinnor har i det förflutna inte haft samma makt och möjligheter som män, varken att forma samhället eller sina egna liv. Inte heller ser vi att de har det idag. Hierarkier och maktstrukturer som tar sin kraft i idéer om manligt och kvinnligt, s.k. könsmaktsordningar, är ett stort demokratiskt problem – nationellt och globalt.

Umeå kommuns övergripande jämställdhetsmål är att skapa förutsättningar för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Formuleringen ligger i linje med riksdagens nationella mål.

I vårt land satsas samhällspolitiskt mycket på att åstadkomma ökad jämställdhet. Ändå når satsningarna på jämställdhet, varken regionalt, nationellt eller globalt, inte fram till djupet av de strukturer som är anledningen till den ojämställdhet som finns. Därför avser Kvinnohistoriskt museum att gräva bortom rapporterna och siffrorna, förbi symptomen på ojämställdhet. Den historiska tystnaden kring kvinnor, föreställningar om historia och identitet, kön och makt och dagens ojämställdhet mellan kvinnor och män hänger ihop, de har samma idémässiga källa.

Kvinnohistoriskt museum verkar för förändring

Hur vill vi egentligen ha det med varandra, nu och i framtiden? Kvinnohistoriskt museum vill vara med och diskutera vilket samhälle vi ska ha i framtiden och hur en jämställd fördelning av möjligheter, makt och inflytande mellan kvinnor och män skulle kunna se ut. På museet visas utställningar som talar till både förnuft och känsla, triggat hopp och handlingsvilja och förmedlar att det är värt att skrida till handling, att själv agera för förändring.

För ansvaret att förändra ligger inte bara hos samhället i stort, kommunen och staten – utan lika mycket hos oss alla.

Det finns ingen stig.

Stigen skapas av dem som går där.

Japanskt ordspråk